

ВІДГУК

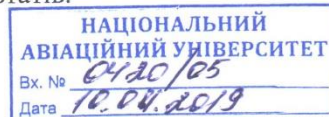
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Ковальчука Василя Івановича
про дисертаційну працю Гавриленко Анастасії Олегівни
«Формування індивідуальних стратегій навчання студентів
філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми. На сучасному етапі оновлення системи освіти в Україні в цілому та вищої освіти зокрема у педагогічній науці все виразніше спостерігається переорієнтація на пряму розгортання провідної парадигми із суто технологічного під час здійснення освітнього процесу до особистісно-центрованого та компетентнісного. Ця тенденція посилюється соціальними й політичними змінами, які відбуваються в суспільстві й зумовлюють нові вимоги до майбутнього висококваліфікованого фахівця, людини вільної, ініціативної, якій притаманна гідність, висока мораль, позитивні особистісні характеристики, суспільна свідомість і високий рівень професійної підготовки. Вирішення цієї проблеми та пов'язаних із нею теоретичних і методичних завдань потребує дослідження цілого комплексу її аспектів.

Підтвердженням сказаному є виокремлення авторкою низки суперечностей, що виявляються у процесі професійної підготовки студентів філологічних спеціальностей, а саме: між потребою сучасного суспільства у підготовці самостійних, ініціативних і висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно взаємодіяти під час виконання професійних завдань, та не завжди відповідним рівнем їхньої підготовки в закладах вищої освіти; між зростанням значущості формування індивідуальних стратегій навчання студентів у процесі їхньої професійної підготовки та недостатнім теоретико-методологічним обґрунтуванням реалізації положень компетентнісного підходу в системі фахової підготовки майбутніх спеціалістів гуманітарної сфери; між підвищенням вимог до рівня професійної підготовки фахівця філологічної галузі та відсутністю обґрунтованих моделей, технологій і методів, спрямованих на активізацію розвитку професійної (філологічної) компетентності.

Зважаючи на викладене вище, дослідження Гавриленко Анастасії Олегівни «Формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу» є актуальним і своєчасним.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій А. О. Гавриленко дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність представлених результатів.

Грунтовне вивчення джерельної бази (444 найменування рідною та іноземними мовами), яке здійснила дисертантка, дали їй змогу достатньо переконливо висвітлити певні аспекти досліджуваної проблеми; розкрити наукові підходи до змісту понять «стратегія», «стратегія навчання», «індивідуальна стратегія навчання», «професійна (філологічна) компетентність». Це надало верифіковані підстави здобувачці наукового ступеня запропонувати авторське визначення поняттю «формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей», яке вона розуміє як розроблення довгострокових адаптовано-інтегрованих планів реалізації навчальної діяльності, спрямованої на індивідуальне сприйняття й отримання знань, за урахування індивідуально-психологічних особливостей особистості, метою чого є формування професійної компетентності.

Розкрито педагогічний потенціал й уточнено особливості створення інформаційно-педагогічного середовища в контексті формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей.

Виявлено ієрархізовану сукупність педагогічних умов як основу обґрунтування функціонально-структурної моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу, до яких належать: цілеспрямована реалізація положень компетентнісного підходу у процесі створення індивідуального фахово-предметного простору студента-філолога; забезпечення сталої мотивації суб'єкта навчання на досягнення акме-індивідуального рівня сформованості загальних і предметних компетентностей як результату філологічної підготовки в університеті; розроблення та реалізація індивідуальних траєкторій навчання майбутнього філолога за урахування потенційно можливих індивідуально-особистісних стилів навчально-пізнавальної діяльності студентів; активація педагогічного потенціалу використання інформаційних технологій як засобу організації, здійснення та контролю індивідуалізованого навчання.

Здійснений Гавриленко А. О. системний аналіз наукових джерел став підґрунтям для визначення методологічних засад дослідження; надав змогу уточнити базові поняття та їх взаємозв'язки. Одержанню достовірних й обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу теоретичних й емпіричних методів наукового дослідження.

Не викликають сумніву висновки та рекомендації, викладені в дисертації, оскільки вони були опрацьовані за урахування вимог компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, диференційованого та індивідуального підходів до вирішення проблеми дослідження.

Загалом рецензована наукова праця відтворює цілісну картину формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Дисертантка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, уміщені в ній демонстраційні матеріали.

Зміст автореферату відображає зміст дисертації та достатньо повно висвітлює суттєві її аспекти, основні положення й висновки.

Рівень апробації результатів дослідження є належним і підтверджується участю здобувачки в науково-практичних конференціях різного рівня.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Достовірність і новизна результатів проведеного дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, застосуванням комплексу різноманітних наукових методів дослідження, відповідних його предмету, меті та завданням, оптимальною тривалістю дослідної роботи, об'єктивним аналізом здобутих результатів. Гавриленко А. О. теоретично обґрунтувала й експериментально перевірила функціонально-структурну модель формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу як єдність п'яти функційних блокових конструктів; визначено сукупність педагогічних умов, створення яких забезпечує ефективність розгортання функціонально-структурної моделі в освітньому процесі закладів вищої освіти.

У своїй роботі А. О. Гавриленко уточнює трактування сутності поняття «формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей» і «реалізація індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей»; критерії, показники та рівні сформованості професійної (філологічної) компетентності студентів у кореляційній залежності від рівнів сформованості індивідуальних стратегій навчання.

Завдяки дослідженню А. О. Гавриленко подальшого розвитку набули питання про технології, форми, методи, прийоми і засоби професійної підготовки студентів філологічних спеціальностей, а також різні аспекти реалізації положень компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, диференційованого та індивідуального підходів у їх комплікативно-комбінаторному поєднанні у процесі навчання філологічних дисциплін.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні й упровадженні в освітній процес вищої школи функціонально-структурної моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу у процесі їхньої професійної підготовки, під час імплементації якої було апробовано факультатив «Стратегії вивчення іноземних мов: індивідуальний підхід» («Strategies for LESL: Individual Approach»), навчальні матеріали та тести на базі платформи MOODLE, організовано діяльність розмовного клубу (Speaking Club) з носіями мови, а також сценарії для проведення відкритих інтерактивних заходів (role-plays, квести) із профільних дисциплін.

Обґрунтовані в дисертації теоретичні положення й висновки, експериментальний матеріал можуть бути використані для розроблення освітніх програм із філологічних дисциплін для професійної підготовки студентів філологічних спеціальностей; укладання підручників і посібників, а також викладання спецкурсів, організації та здійснення самостійної й індивідуальної роботи.

Достовірність результатів не викликає сумнівів, оскільки забезпечується застосуванням комплексної дослідної методології, широким використанням кількісних і якісних методів науково-педагогічного дослідження, усебічною апробацією отриманих науково-практичних здобутків.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні науково-теоретичні положення й результати дослідження А. О. Гавриленко висвітлено в 19 наукових працях: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у зарубіжних виданнях, 1 – підрозділ у колективній монографії, 9 – тези у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. 16 праць є одноосібними, 3 – у співавторстві.

Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно представлено в означених друкованих працях.

Проміжні й кінцеві результати дослідження публікувалися упродовж тривалого періоду часу.

Структура, зміст, результати дослідження, загальні висновки, викладені в авторефераті, відображають основні положення дисертації. Текст дисертації представлено у вступі, трьох розділах, висновках до кожного розділу, загальних висновках, списку використаних джерел, 12 додатках (обсяг – 36 сторінки).

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, з'ясовано рівень її розробленості; визначено об'єкт, предмет, мету й завдання; розкрито наукову новизну, практичне значення здобутих результатів; наведено дані про апробацію; представлено інформацію про публікації автора, структуру й обсяг роботи.

У першому розділі відображено результати аналізу наукової літератури щодо проблем формування індивідуальних стратегій навчання студентів-філологів; визначено зміст і сутність понять «стратегії навчання» та «індивідуальні стратегії навчання»; окреслено провідні положення компетентнісного підходу до формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей.

У другому розділі здійснено пошук науково-теоретичного та практичного інструментарію, за допомогою якого здобувачкою змодельовано та обґрунтовано процес формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу та розглянуто основні види моделювання.

Елемент теоретичної новизни втілюється у виявленні й дефініції ієрархізованої сукупності педагогічних умов формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу: цілеспрямована реалізація положень компетентнісного підходу у процесі створення індивідуального фахово-предметного простору студента-філолога; забезпечення сталої мотивації суб'єкта навчання на досягнення акме-індивідуального рівня сформованості загальних і предметних компетентностей як результату філологічної підготовки в університеті; розроблення та реалізація індивідуальних траєкторій навчання майбутнього філолога за урахування потенційно можливих індивідуально-

особистісних стилів навчально-пізнавальної діяльності студентів; активація педагогічного потенціалу використання інформаційних технологій як засобу організації, здійснення та контролю індивідуалізованого навчання.

Детальний опис провідних форм, методів і прийомів навчальної роботи в межах кожного етапу розгортання авторської моделі дав змогу здобувачці створити відповідне теоретичне забезпечення й надав підстави для практичної перевірки дієвості запропонованої функціонально-структурної моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу.

У дисертації на підставі теоретичних узагальнень описано дослідно-експериментальну роботу, у ході якої перевірялася ефективність запропонованої функціонально-структурної моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу, та відповідних їй педагогічних умов. Визначення критеріїв та показників сформованості професійної (філологічної) компетентності студентів було практичною основою її реалізації.

Авторка наголошує на тому, що формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу у своєму розвитку відбувається поетапно відповідно функційних блокових конструктів моделі.

Для перевірки висунутого на початку дисертаційного дослідження припущення було розроблено процедуру науково-дослідної діяльності та здійснено експериментальну роботу.

Змістовим наповненням етапів реалізації функціонально-структурної моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу стали: факультатив «Стратегії вивчення іноземних мов: індивідуальний підхід» («Strategies for LESL: Individual Approach»), електронні тести та матеріали на базі платформи MOODLE, організовано діяльність розмовного клубу (Speaking Club) з носіями мови, а також відкриті заходи (role-plays, квести).

Підбиття підсумків дослідницької роботи засвідчило, що позитивна динамічність властива всім компонентам професійної (філологічної) компетентності в експериментальній групі разом з тим у контрольній групі, де освітній процес відбувався за традиційними програмами, показники підвищилися несуттєво, що підтвердило ефективність реалізації функціонально-структурної моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу.

У дослідній частині дисертаційної праці відмічаємо ступінь достовірності результатів експерименту, що зумовлена, перш за все, обґрунтованістю наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У загальних висновках представлено й охарактеризовано результати здійсненого дослідження, обґрунтовано значущість питань, які вивчалися, для можливого їх використання в діяльності всіх, хто долучається до формування

індивідуальних стратегій навчання студентів. Спрогнозовано наукові проблеми, які можуть стати предметом подальших досліджень.

Слід також наголосити, що представлені науково-методичні матеріали додатків суттєво підвищують практичну цінність результатів дослідження. Схвалення також заслуговують розроблені авторські індивідуальні завдання, які дають змогу здійснювати варіативну якісну індивідуальну підготовку в освітньому процесі в цілому та у професійній підготовці зокрема.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю викладу матеріалу. Чітку структурованість роботи забезпечують логічні висновки й узагальнення, систематизація матеріалу в таблицях після окремих масивів інформації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих здобувачкою результатів, слід звернути увагу на певні дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання:

1. У вступі дисертації та автореферату авторка наводить низку суперечностей. Однак бажано було б пояснити, чи вдалося розв'язати їх у процесі дослідно-експериментальної роботи.

2. В дисертації варто було б присвятити окремий підрозділ висвітленню цілісної методології дослідження, оскільки підрозділ 1.3 названо «Компетентнісний підхід до формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей», а у вступі декларується звернення до положень особистісно-орієнтованого, діяльнісного, індивідуального та диференційованого підходів.

3. У підрозділах 1.1, 1.2 і 1.3 текст, на наше переконання, іноді переобтяжений подібними трактуванням термінів різних науковців, що не є завжди доцільним. Їх можна було б згрупувати, подати на узагальнювально-систематизованому рівні, що уможливило б отримання більш чіткого уявлення про здійснені теоретичні узагальнення, котрі поклалися в основу формулювання авторських дефініцій провідних понять дослідження.

4. Вважаємо, що робота значно виграла, якщо б Анастасія Олегівна чіткіше прописала в тексті дисертації, як створені ієрархізовані педагогічні умови впливають на розгортання кожного функційного блокового конструкта функціонально-структурної моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу.

5. У схематично представленій функціонально-структурній моделі формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу (стор. 130 дисертації та стор. 9 автореферату) було б доцільно визначити принципи, за якими здійснювалося виявлення та ієрархізація педагогічних умов.

6. У назві підрозділу 3.1 слід було забрати з його формулювання слово «стану» (або «ефективності»), оскільки в науковому розумінні вони відбивають зовсім різний феноменологічний зміст.

7. Третій розділ дисертаційної праці переобтяжено формулами, розрахунками, діаграмами, таблицями, частину з яких можна було перенести в додатки, що спростило б сприйняття опису експериментальної роботи та представлення аналізу отриманих результатів.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Структурна побудова та зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкрито й обґрунтовано в дисертації А. О. Гавриленко.

Загальний висновок. Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що наукове дослідження Анастасії Олегівни Гавриленко «Формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу» є завершеним, цілісним, самостійним, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Ураховуючи актуальність, новизну, значущість отриманих результатів дослідження для педагогічної науки в цілому та теорії і методики професійної освіти зокрема робота заслуговує на позитивну оцінку. Дисертація на тему «Формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу» в основному відповідає вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів та вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її авторка – Гавриленко Анастасія Олегівна – заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

В. І. Ковальчук

Підпис засвідчую
завідувач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва